

Мірошник І.В.

канд. пед. наук, доцент,

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

РОЛЬ СВІДОМОГО В ОВОЛОДІННІ ІНШОМОВНИМ ГРАМАТИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Анотація. У статті розглядаються психофізіологічні передумови навчання іншомовного граматичного матеріалу учнів початкової школи. Проаналізовано вікову періодизацію дитячого розвитку Ж. Піаже, згідно з якою діти 6–7-ми років знаходяться на доопераціональній (дограматичній) стадії, а діти 8–9-ти років перебувають на стадії конкретних операцій (граматичній). Окреслено кореляцію стадій інтелектуального розвитку учнів початкової школи і стадій засвоєння ними іноземної мови. Обґрунтовано стадіальність формування іншомовної граматичної компетентності у молодших школярів.

Ключові слова: іншомовна граматична компетентність, іншомовний граматичний матеріал, вікова періодизація, психофізіологічні передумови, усвідомлення, стадіальність засвоєння іноземної мови молодшими школярами.

Вступ. Вхід України до європейського освітнього простору передбачає впровадження європейських освітніх стандартів не лише у середній та вищій школах, але й в початковій, яка є фундаментом для усіх наступних етапів навчання. Головна мета навчання іноземної мови (ІМ) молодших школярів полягає у формуванні в учнів комунікативної компетентності, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок [5]. На кінець початкової школи молодші школярі мають вийти на рівень А1 (інтродуктивний або “відкриття”) згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [4, с. 24].

Аналіз досліджень з теми. За результатами психологічних і фізіологічних досліджень, молодший шкільний вік є періодом найбільш інтенсивного розвитку дитини, який включає кілька стадій. Оскільки у працях психологів немає однаковості у підході до вікової періодизації дітей (Б.Г. Ананьєв, П.П. Блонський, Л.М. Божович, Ш. Бюлер, А. Валлон, Л.С. Виготський, А. Гезелл, Д.Б. Ельконін, Ж. Піаже, З. Фрейд, В. Штерн та ін.), на нашу думку, найбільшої уваги заслуговує періодизація дитячого розвитку, запропонована психологом Ж. Піаже [12].

Головним положенням своєї операціональної концепції Ж. Піаже визначив прагнення дитини в ході її розвитку встановити рівновагу із середовищем за рахунок двох механізмів адаптації: акомодациі (приспосовування особистості до середовища) та асиміляції (змінювання дитиною середовища відповідно до досягнутого нею рівня знань і вмій). Ж. Піаже наголошує на значенні внутрішніх логічних процесів у становленні мислення людини [2, с. 5] і виділяє на їх основі 4 стадії розвитку дитини. Згідно з періодизацією психічного розвитку дітей Ж. Піаже діти 6–7-ми років знаходяться на доопераціональній (дограматичній) стадії, а діти 8–9-ти років перебувають на стадії конкретних операцій (граматичній). Крім того, на думку деяких психологів (Г.С. Абрамова, П.П. Блонський, Б.С. Волков, І.О. Зимня, В.Н. Колюцький, І.Ю. Кулагіна, О.О. Люблінська, В.С. Мухіна, Ж. Піаже), молодші школярі починають усвідомлювати значення і функцію граматичних структур (ГС) лише з 8–10-ти років, а тому починати навчати граматичного матеріалу слід тоді, коли учні наблизяться до реорганізаційної (граматичної) стадії засвоєння ІМ, тобто до стадії конкретних операцій.

Не зважаючи на те, що питанню формування іншомовної граматичної компетентності (ІГК) на початковому етапі оволодіння ІМ і приділяється увага деяких методистів (Т.В. Бабенко, О.Б. Бігич, І.М. Верещагіна, С.І. Ізмайлова, О.О. Коломінова, В.Г. Куліш, Р.П. Періна, Г.В. Рогова, С.В. Роман, А.В. Трусова, В.М. Філатов, М. Rinvoluceri, J. Wingate),

проблема формування ІГК в учнів початкової школи з позиції стадіальності засвоєння ІМ залишається недослідженою. Тому **метою статті** є дослідити початок свідомого формування ІГК в учнів початкової школи відповідно до стадій їхнього психічного розвитку, оскільки у цей період у молодших школярів накопичується мовний матеріал, формуються фонетичні навички і долаються головні труднощі запуску мовленнєвого механізму виучуваною мовою, формуються граматичні навички, без яких неможливий подальший розвиток мовленнєвих умінь, необхідних для здійснення комунікації.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають психологи (Г.С. Абрамова, Б.В. Беляєв, П.П. Блонський, І.О. Зимня, В.М. Колюцький, І.Ю. Кулагіна, В.С. Мухіна, О.В. Скрипченко та ін.) і методисти (В.Г. Куліш, В.М. Філатов), молодший шкільний вік вважається оптимальним для навчання ІМ завдяки сензитивності, гнучкості мислення учнів, їхнім яскраво вираженим здібностям до чіткої імітації, потребі у спілкуванні. Більшість учнів до кінця молодшого шкільного віку вже взмозі усвідомлювати закономірності системи мови і формувати лінгвістичні поняття, що є однією з умов успішного вивчення ІМ. Тому ефективність навчання молодших школярів ІМ буде тим вища, чим раніше до процесів неусвідомленого засвоєння мови будуть підключені процеси її свідомого засвоєння у відповідності зі стадіями розвитку учнів.

Але, П.П. Блонський зазначає, що діти 6–7-ми років через недостатній розвиток мислення, відсутність можливості логічно осмислювати матеріал, виділяти головне, запам'ятовують навчальний матеріал буквально, майже слово в слово, що відбувається на фізіологічній основі [1]. Це, у свою чергу, свідчить про те, що діти цього віку ще не здатні в повній мірі усвідомлювати іншомовний навчальний матеріал, в тому числі і граматичний, але взмозі максимально його сприймати. За даними А. Пельтцер-Карпф, етап усвідомлення закономірностей системи ІМ та

початок продуктивного мовлення зумовлюється досягненням молодшими школярами критичної маси навчального матеріалу [13].

Під час навчання ІМ в учнів 6–7-ми років переважає наочно-образне, наочно-дійове, конкретне, понятійне мислення. Молодші школярі здатні виділяти лише суттєві ознаки предметів. Конкретне значення слів заважає молодшим школярам абстрагувати їхню граматичну форму. З цієї причини учні плутають дієслова з іменниками, що означають дію. Учні 6–7-ми років легше засвоюють слова, які позначають конкретні предмети, конкретні дії, складніше – стани, а найскладнішою операцією для них є засвоєння значень. О.О. Паршикова підкреслює, що в учнів 7-ми років закінчується формування внутрішнього мовлення, яке стає основою мовленнєвого мислення. В цей період свого розвитку дитина ще не володіє металінгвістичними вміннями. Тому у мовленні молодших школярів 6–7-ми років спостерігається незначна кількість граматичних помилок, оскільки вони здебільшого імітують і відтворюють ГС цілісно, без змін, що, в першу чергу, зумовлено психофізіологічними особливостями дітей 7-ми років. Але щойно вони починають конструювати свої власні висловлювання, видозмінюючи мовленнєвий зразок (МЗ), помилок у їхньому мовленні стає значно більше, що є характерним для молодших школярів 8–9-ти років [11, с. 223]. Ці положення були підтверджені нами під час проведення протягом 2008–2009 навчального року цілеспрямованого наукового спостереження за навчальним процесом у початкових класах [7].

Починаючи з 8-ми років, учні вчаться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами, подіями або явищами і робити відповідні висновки, тобто їхнє мислення стає словесно-логічним, абстрактним. На кінець 8-го року життя молодші школярі вже взмозі проводити системний аналіз предметів і явищ, в тому числі й граматичних, що вивчаються. Розглядаючи частини і властивості предметів, учні розташовують їх у певній системі, знаходять серед них головні, виявляють їхні взаємозв'язки

і взаємозалежності [8, с. 276]. Порівнюючи нові й раніше пізнані предмети чи явища, молодші школярі не тільки аналізують їх, а й синтезують, висловлюючи результати цих процесів у формі суджень [3, с. 146].

Навчаючись, учні поступово переходять до досконалішого способу узагальнення, який можна назвати понятійно-мовним. Саме в цей час у молодших школярів з'являється і рефлексія – усвідомлення дітьми своїх дій, точніше, результатів і способів свого аналізу умов задачі [6, с. 259]. В учнів формується вміння логічно розмірковувати, в тому числі, і під час роботи з граматичним матеріалом, в результаті чого учні роблять певні висновки.

У цьому віці учні починають оволодівати “технікою” сприймання, вчать дивитися, слухати, виділяти головне, суттєве, бачити у предметі багато деталей; сприймання перетворюється у цілеспрямований, керований, свідомий процес. Молодші школярі 8–9-ти років взмозі здійснити аналіз і узагальнення синтаксичних закономірностей, сегментацію засвоєних МЗ на рівні речення, а згодом, на кінець 9-го року життя, – сегментацію засвоєних лексичних одиниць (ЛО) і МЗ на рівні словоформи, продукувати свої власні висловлювання за аналогією, усвідомлювати функції ГС.

Отже, наукові дослідження в галузі вікової психології та фізіології дають підстави для виділення кількох стадій у навчанні ІМ учнів початкової школи, які корелюються з періодизацією психічного розвитку дітей Ж. Піаже, згідно з якою молодші школярі 6–7-ми років знаходяться на стадії доопераціонального розвитку, а учні 8–9-ти років – на стадії конкретних операцій.

На основі дослідження динаміки оволодіння ІМ учнями віденської початкової білінгвальної школи в 1993–1997 роках були визначені три основні стадії оволодіння ІМ молодшими школярами:

1) початкова стадія (дограматична), стадія рецептивного та імітативно-репродуктивного засвоєння ІМ, яка включає два періоди: *німий (silent period)* та *квазістабільний (quasi stable state)*;

2) реорганізаційна стадія (граматична), стадія аналізу мовленнєвих продуктів, пошуку та перевірки правил, моделювання зв'язків, що також містить два періоди: *турбулентний (turbulent state)* та *проміжний (intermediate state)*;

3) стабільна стадія встановлення та застосування правил мови або стадія зв'язного мовлення – *послідовна / зв'язна (coherent state)* [10, с. 243].

Але, як правило, учні початкової школи не досягають рівня третьої стадії оволодіння ІМ [10, с. 245]. Тому надалі, розглядаючи навчання ІМ у початковій школі, раціональним буде говорити лише про дві перші стадії. Представимо цю кореляцію у табл. 1.

Таблиця 1

Кореляція стадій інтелектуального розвитку учнів початкової школи і стадій засвоєння ними іноземної мови

Стадії інтелектуального розвитку учнів початкової школи (за Ж. Піаже)	Стадії засвоєння ІМ учнями початкової школи (за даними досліджень віденських вчених)
<u>I. Стадія доопераціонального розвитку (6–7 років):</u> I.1. Період інтуїтивних операцій. I.2. Період інтуїтивних поєднань.	<u>I. Початкова (дограматична) стадія:</u> I.1. Німий (домовленнєвий) період. I.2. Квазістабільний період.
<u>II. Стадія конкретних операцій (8–9 років):</u> II.1. Період операційних групувань. II.2. Період логічних операцій.	<u>II. Реорганізаційна (граматична) стадія:</u> II.1. Турбулентний період. II.2. Проміжний період.

О.О. Паршикова вказує на доцільність виділення також проміжних рівнів іншомовної комунікативної компетенції рівня А1 у відповідності до

стадій засвоєння ІМ учнями початкової школи з урахуванням періодизації інтелектуального розвитку молодших школярів і, відповідно, видів початкового іншомовного спілкування [9, с. 46].

Аналіз результатів проведеного нами спостереження засвідчив, що молодші школярі 6–7-ми років здатні розуміти сприйняті мовленнєві повідомлення, імітувати, обирати і відтворювати як ЛО, так і МЗ відповідно до комунікативного завдання в типових ситуаціях спілкування без внесення змін за умови насичення вчителем мовленнєвого досвіду молодших школярів прагматично значимими ЛО і МЗ і забезпечення мотивації їх багаторазового вживання. Лише згодом деякі учні взмозі викликати певні МЗ з довготривалої пам'яті і виконати нескладні операції скорочення МЗ, доповнення, підстановки і заміщення складових елементів МЗ. Враховуючи психофізіологічні особливості дітей 7-ми років, ми, слідом за О.О. Паршиковою, ставимо під сумнів експліцитне навчання їх граматики ІМ, яке передбачає ознайомлення учнів зі складними лінгвістичними узагальненнями на першому етапі початкової школи [7].

Молодші школярі 8-ми років, продовжуючи виконувати вищезазначені операції, здатні здійснити сегментацію засвоєних МЗ на рівні речення, проаналізувати і узагальнити синтаксичні закономірності побудови речень ІМ, комбінувати ЛО і МЗ за допомогою опор, навідних запитань тощо, наданих вчителем. А отже, саме на цьому етапі навчання учнів початкової школи ІМ можна говорити про свідоме формування у них ІГК та розуміння ними функцій ГС [7].

На кінець початкової школи учні взмозі конструювати власні мовленнєві повідомлення як за аналогією, так і роблячи вже відповідні морфологічні узагальнення.

Отже, початкова (дограматична) стадія засвоєння ІМ учнями початкової школи охоплює перший та другий роки навчання, реорганізаційна (граматична) стадія – третій та четвертий роки навчання [7].

Як зазначають психолінгвісти та підтверджує наше наукове спостереження [7], під час першого періоду початкової (дограматичної) стадії більшість дітей демонструє зацікавленість у репродуктивному застосуванні ІМ на імітативній основі, тобто учні засвоюють навчальний матеріал на основі імітативної репродукції мовленнєвих дій учителя. Діти повторюють за вчителем МЗ, відтворюючи його мовлення цілісно, не розділяючи на слова і словосполучення, тому в їх спонтанному мовленні домінують заучені синкретичні конструкції. Учні ще не помічають флексій. На репліки і запитання вчителя учні реагують переважно за допомогою жестів, відповідей рідною мовою, лаконічних “*Yes*” чи “*No*” або повторення окремих частин висловлювань учителя [14].

Як зазначає О.О. Паршикова, психолінгвісти вважають першу стадію оволодіння мовою центральною, це стадія насичення та збагачення вчителем досвіду учнів МЗ [10, с. 244].

Під час реорганізаційної (граматичної) стадії, на думку А. Пельтцер-Карпф, Р. Цангл та інших психолінгвістів, в результаті засвоєння учнями “критичної маси” ЛО починається розпізнавання та вичленення учнями слів, словосполучень або МЗ, їхній аналіз, пошук правил їх сполучення. Учні поступово починають сортувати навчальний матеріал [13, с. 160]. У періоди другої стадії діти поєднують слова з урахуванням граматичних форм і функцій, починають самостійно створювати лінійні граматичні конструкції, часто не дотримуючись спеціального оформлення флексії, а отже, припускаючись великої кількості помилок, що свідчить про початок реорганізаційної (граматичної) стадії. У період морфологічної реорганізації відбувається засвоєння учнями парадигматичної граматики, а саме, розпізнавання ними окремих морфем, продукування нових форм за аналогією, узагальнення простих правил. Під час періоду морфологічної реорганізації має місце встановлення мовних закономірностей, учні вже вміють самостійно конструювати висловлювання, застосовуючи морфологічні маркери. У мовленні дітей стабілізується узгодження

підмета з присудком у теперішньому часі, збільшується кількість часових форм, розширюється структура і збільшується довжина речень, що досягається завдяки свідомому використанню учнями ГС.

Таким чином, молодші школярі на кінець початкової школи за своїми психофізіологічними особливостями взмозі здійснити спілкування на елементарному рівні А1 згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти.

Висновки. Отже, для досягнення успіху у формуванні ІГК у молодших школярів дуже важливо враховувати психофізіологічні характеристики учнів цього вікового періоду. Знання особливостей психіки молодших школярів необхідне вчителю ІМ для методично правильної організації навчально-виховного процесу у відповідності зі стадіями засвоєння ІМ учнями початкової школи, згідно з якими починати свідоме формування ІГК варто тоді, коли учні наблизяться до реорганізаційної (граматичної) стадії засвоєння ІМ, тобто до стадії конкретних операцій.

Наукове обґрунтування формування ІГК у молодших школярів сприятиме ефективному розвитку уміння сприймати, розуміти, активно опрацьовувати сприйняту інформацію, утримувати в пам'яті слова, словосполучення, об'єднувати їх у речення, граматично правильно формулювати головну думку повідомлення, передбачати та прогнозувати його закінчення, висловлюватися щодо змісту повідомлення, а також допоможе проаналізувати і передбачити виникнення труднощів в учнів початкової школи під час навчання іншомовного граматичного матеріалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блонский П.П. Психология младшего школьника / П.П. Блонский. – М. : Просвещение, 1997. – 234 с.
2. Брунер Дж. Торжество разнообразия : Пиаже и Выготский / Дж. Брунер // Вопросы психологии. – 2001. – № 4. – С. 3–14.

3. Вікова та педагогічна психологія : Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська та ін. – К. : Каравела, 2006. – 344 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Іноземні мови. Навчальні програми для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/Новини2016/08/16/inozemna-mova-royasnyuvalna-znz-sznz-1-4-klas-belyaeva-xarchenko-finalna-zv.pdf>
6. Кулагина И.Ю., Колюцкий В.Н. Возрастная психология : Полный жизненный цикл развития человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / И.Ю. Кулагина, В.Н. Колюцкий. – М. : ТЦ “Сфера”, при участии “Юрайт – М”, 2001. – 464 с.
7. Мірошник І.В. Методика формування англомовної граматичної компетенції в учнів початкової загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Наук. кер. канд. пед. наук, доц. М.Л. Писанко / Мірошник Ірина Василівна. – К., 2013. – 439 с.
8. Мухина В.С. Возрастная психология : Феноменология развития, детство, отрочество : Учебник для студ. вузов / В.С. Мухина. – 5-е изд., стереотип. – М. : Издательский центр “Академия”, 2000. – 456 с.
9. Паршикова Е.А. Иноязычное общение на элементарном уровне как цель и объект обучения иностранному языку учащихся начальной школы / Е.А. Паршикова // Иноземні мови. – 2008. – № 3. – С. 44–50.
10. Паршикова О.О. Психолінгвістичні основи навчання іноземної мови учнів початкової школи / О.О. Паршикова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія. – К. : Видавничий центр КНЛУ. – 2003. – Вип. 6. – С. 243–249.
11. Паршикова О.О. Психофізіологічні передумови створення двоступеневої системи навчання іноземних мов у початковій школі / О.О. Паршикова // Вісник Київського національного лінгвістичного

університету. Серія Педагогіка та психологія. – К. : Видавничий центр КНЛУ. – 2002. – Вип. 5. – С. 218–224.

12. Пиаже Ж. Избранные психологические труды : Пер. с англ. и фр. / Вступ. статья В.А. Лекторского, В.Н. Садовского, Э.Г. Юдина. – М. : Международная педагогическая академия, 1994. – 680 с.

13. Peltzer-Karpf A. Die Dynamik des frühen Fremdsprachenerwerbs / A. Peltzer-Karpf. – Tübingen : Narr, 1998. – 187 S.

14. Peltzer-Karpf A., Zangl R. Vier Jahre Vienna Bilingual Schooling : Eine Langzeitstudie / A. Peltzer-Karpf ; R. Zangl // Zoom : Fremdsprachenlernen in der Grundschule. – Extraheft 1. – Wien-Graz, 1997. – 93 S.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. Blonskii P.P. Psykholohiia mladsheho shkolnika / P.P. Blonskii. – М. : Prosveshcheniie, 1997. – 234 s.

2. Bruner Dzh. Torzhestvo raznoobraziia : Piazhe i Vyhotskii / Dzh. Bruner // Voprosy psykholohii. – 2001. – № 4. – S. 3–14.

3. Vikova ta pedahohichna psykholohiia : Navch. posib. / O.V. Skrypchenko, L.V. Dolynska ta in. – К. : Karavela, 2006. – 344 s.

4. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity : vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia / Naukovyi redaktor ukrainskoho vydannia doktor ped. nauk, prof. S.Iu. Nikolaieva. – К. : Lenvit, 2003. – 273 s.

5. Inozemni movy. Navchalni prohramy dlia 1–4 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv ta spetsializovanykh shkil [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua/Novyny2016/08/16/inozemna-mova-poyasnyvalna-znz-sznz-1-4-klas-belyaeva-xarchenko-finalna-zv.pdf>

6. Kulahina Y.Iu., Koliutskii V.N. Vozrastnaia psykholohiia : Polnyi zhyznennyi tsykl razvitiia cheloveka. Uchebnoie posobiie dlia studentov vysshykh uchebnykh zavedenii / Y.Iu. Kulahina, V.N. Koliutskii. – М. : TTs “Sfera”, pry uchastii “Yurait – М”, 2001. – 464 s.

7. Miroshnyk I.V. *Metodyka formuvannia anhlomovnoi hramatychnoi kompetentsii v uchniv pochatkovoï zahalnoosvitnoi shkoly : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Nauk. ker. kand. ped. nauk, dots. M.L. Pysanko / Miroshnyk Iryna Vasylivna. – K., 2013. – 439 s.*
9. Mukhina V.S. *Vozrastnaia psikhohiia : Fenomenohiia razvitiia, detstvo, otrochestvo : Uchebiyk dlia stud. vuzov / V.S. Mukhina. – 5-e izd., stereotip. – M. : Izdatelskii tsentr “Akademiia”, 2000. – 456 s.*
11. Parshykova E.A. *Inoiazychnoie obshcheniie na elementarnom urovne kak tsel i obiekt obucheniiia inostrannomu yazyku uchashchikhsia nachalnoi shkoly / E.A. Parshykova // Inozemni movy. – 2008. – № 3. – S. 44–50.*
12. Parshykova O.O. *Psykhohinhvistychni osnovy navchannia inozemnoi movy uchniv pochatkovoï shkoly / O.O. Parshykova // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriiia Pedahohika ta psikhohiia. – K. : Vydavnychi tsentr KNLU. – 2003. – Vyp. 6. – S. 243–249.*
13. Parshykova O.O. *Psykhofiziolohichni peredumovy stvorennia dvostupenevoi systemy navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli / O.O. Parshykova // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriiia Pedahohika ta psikhohiia. – K. : Vydavnychi tsentr KNLU. – 2002. – Vyp. 5. – S. 218–224.*
14. Piazhe Zh. *Izbrannyie psikhohichieskiie trudy : Per. s anhl. i fr. / Vstup. statia V.A. Lektorskoho, V.N. Sadovskoho, E.H. Yudina. – M. : Mezhdunarodnaia pedahohicheskaia akademiia, 1994. – 680 s.*
15. Peltzer-Karpf A. *Die Dynamik des frühen Fremdsprachenerwerbs / A. Peltzer-Karpf. – Tübingen : Narr, 1998. – 187 S.*
16. Peltzer-Karpf A., Zangl R. *Vier Jahre Vienna Bilingual Schooling : Eine Langzeitstudie / A. Peltzer-Karpf ; R. Zangl // Zoom : Fremdsprachenlernen in der Grundschule. – Extraheft 1. – Wien-Graz, 1997. – 93 S.*

Мирошник И.В. Роль сознательного в овладении иноязычным грамматическим материалом младшими школьниками

Аннотация. В статье рассматриваются психофизиологические предпосылки обучения иноязычному грамматическому материалу учащихся начальной школы. Проанализирована возрастная периодизация детского развития Ж. Пиаже, согласно которой дети 6–7-ми лет находятся на дооперациональной (дограмматической) стадии, а дети 8–9-ти лет находятся на стадии конкретных операций (грамматической). Составлена корреляция стадий интеллектуального развития учащихся начальной школы и стадий усвоения ими иностранного языка. Обоснована стадийность формирования иноязычной грамматической компетентности у младших школьников.

Ключевые слова: иноязычная грамматическая компетентность, иноязычный грамматический материал, возрастная периодизация, психофизиологические предпосылки, сознательное, стадийность усвоения иностранного языка младшими школьниками.

Miroshnyk I.V. The Role of Primary School Learners' Awareness in Mastering Foreign Language Grammar Material

Abstract. The article deals with the psychophysiological premises of teaching primary school learners foreign language grammar material. Age periodization of child development by Zh. Piazhe, according to which 6–7 year old children are at the pre-operation (pre-grammar) stage, and 8–9 year olds are at the stage of certain operations (grammar), has been analysed. The correlation of the primary school learners' intellectual development stages and the stages of their learning a foreign language has been investigated. Development by stages of forming primary school learners' foreign language grammatical competence has been founded.

Key words: foreign language grammatical competence, foreign language grammar material, age periodization, psychophysiological premises, awareness, mastering a foreign language by young learners by stages.